

Міркування – зіставлення думок, зв'язування їх задля відповідних висновків, логічне мислення.

Міркування можна розглядати як аналіз і синтез даних, та їхню оцінку. Хоча знання фактів і є точкою відліку під час вивчення суспільних наук, людина також повинна мати здатність до логічного мислення-міркування, адже саме міркування наповнює факти, проблеми і поняття змістом: міркуючи над засвоєним знанням, людина приходить до повнішого розуміння предмета.

Мета міркувань – довести істинність будь-якого положення (тези). Основою міркування є причинно-наслідкові відносини, докази. У міркуванні виокремлюються тези і докази (аргументи).

У широкому значенні до міркування відносять усі тексти, в яких або представлені каузальні відношення, тобто і доказ, і пояснення, або виражена авторська позиція, як, наприклад, в оглядах або під час систематизації матеріалу.

Пізнавальні ситуації міркування вимагають розгортання низки думок, які стосуються певного предмета або запитання та йдуть одна за одною у такий спосіб, що з попередніх думок необхідно випливають наступні, а в результаті знаходиться відповідь на поставлене запитання. Безсумнівно, що міркування є поступовим переходом від певних посилок (тези) до висновку.

У комунікації міркування реалізовується в таких типах мовленнєвих актів, як обговорення, сумнів, дискусія. Це пов'язано з тим, що вони за пізнавальною функцією спрямовані на пошук нового (або суб'єктивно нового) знання. Відмінність міркування від роздуму в тому, що, під час міркування, суб'єкт прагне знайти певну відповідь, дійти певного висновку, отже його роздуми зумовлюють постановку необхідних запитань, які сприяють розумінню об'єкта, що розглядається¹.

Текст-міркування є таким текстом, в якому говориться про причини чи наслідки явищ і подій, щось пояснюється, доводиться і такий текст відповідає на запитання “Чому?” (“Навіщо?”). Мета такого тексту довести думку за допомогою доказів і прикладів.

Виділяють два великі типи текстів-міркувань².

До першого типу належить текст-міркування аргументувального типу, з чіткою структурою, що полягає у побудові ланцюга висновків на обрану тему, де з попередніх суджень витікають наступні. У процесі викладу тексти-міркування реалізують комунікативні настанови: доведення, пояснення, спростування. Таке міркування має на меті з'ясувати якесь поняття, розвинути, довести або скасувати усталену думку. Такі тексти-міркування потребують добору, аналізу й узагальнення фактів задля розкриття причинно-наслідкових смислових зв'язків між об'єктами,

¹ Серажим К. Тексти-міркування і тексти-докази: семантичне і стилістичне розмежування. Сайт електронної бібліотеки Інституту журналістики. URL : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=297>.

² Тяпкіна Н.І. З'ясувати тип тексту-міркування. URL: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=267828>

явищами та діями. Ці зв'язки й визначають суть структури такого тексту: теза, докази (аргументи), висновки.

Підтипи *тексту-міркування аргументувального типу*:

1. Текст-доказ – обґрунтовує правильність суджень, істинність яких не є очевидною, він розкриває істинність одних суджень та хибність інших.
2. Текст-спростування – доведення хибності тези.
3. Текст-підтвердження або емпіричного доказу – функція встановлення достовірності висловленого положення за допомогою підкріплення його фактами.
4. Текст-обґрунтування – встановлення доцільності дії, мотивування.

До *другого типу тексту-міркування належать роздуми зі зміною системи викладу думок у різних його частинах*. Логіко-структурний аспект у таких текстах ослаблений, виклад створює ефект руху свідомості. Манера авторського роздуму текстів-міркувань відповідає індивідуальним особливостям мовленнєвих форматів певної особистості, її настрою, специфікою бачення світу.

*Текст-міркування аргументувального типу складається з трьох частин*³.

У *першій частині* – висловлюється думка, яка вимагає пояснення чи доведення, тобто твердження, яке складає основу того, що потрібно довести. Слова, які доцільно вживати у цій частині: вважається, що...; на думку ...; кажуть, що ...; а ви знаєте, що ...

У *другій частині* тексту дається відповідь на запитання, яке поставлено в першій частині, тобто вона містить пояснення (докази, аргумента) і приклади, які підтверджують висловлене твердження. Слова, які доцільно вживати у цій частині: тому що; оскільки; по-перше; по-друге; наприклад.

У *третій частині* формулюється загальний висновок розмірковування, тобто підсумок до усього попереднього тексту. Слова, які доцільно вживати у цій частині: отже, відтак, можна зафіксувати, можна бути впевненим.

Додаткову інформацію щодо організації самостійної роботи і виконання завдань можна отримати у посібнику, який розміщено на сторінці дисципліни: Горбань Г. О. Самостійна робота здобувача освіти. Запоріжжя : ЗНУ, 2021.

³ Батура Юлія. Текст-міркування. Сайт освітнього проекту «На Урок». <https://naurok.com.ua/tvir---mirkuvannya-napisannya-tvoru---mirkuvannya-chomu-kalina-e-simvolom-ukra-ni-322097.html>